

HOTĂRÂREA CURȚII (a doua cameră)
13 decembrie 1989*

Salvatore Grimaldi
împotriva
Fonds des maladies professionnelles

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Tribunal du travail din Bruxelles)

„Boli profesionale- Efectele unei recomandări”

Cauza C-322/88

În cauza C-322/88,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Tribunal du travail din Bruxelles pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Salvatore Grimaldi, cu domiciliul în Bruxelles,

și

Fonds des maladies professionnelles din Bruxelles,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea Recomandării Comisiei pentru statele membre din 23 iulie 1962 privind adoptarea unei liste europene a bolilor profesionale (JO 1962, 80, p. 2188) și a Recomandării 66/462 a Comisiei din 20 iulie 1966 privind condițiile de despăgubire a persoanelor care suferă de boli profesionale (JO 1966, 147, p. 2696), în lumina articolului 189 al cincilea paragraf din Tratatul CEE,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din F. A. Schockweiler, președinte de cameră, G. F. Mancini și T. F. O’Higgins, judecători,

avocat general: domnul J. Mischo
grefier: doamna D. Louterman, administrator principal,

după examinarea observațiilor prezentate pentru Comisia Comunităților Europene de către consilierul juridic al acesteia, domnul Jean-Claude Seché, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință și în urma procedurii orale din 10 octombrie 1989,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 10 octombrie 1989,

pronunță prezenta

Hotărâre

* Limba de procedură: franceza.

1 Prin hotărârea din 28 octombrie 1988, primită de Curte la 7 noiembrie 1988, Tribunal du travail din Bruxelles a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, o întrebare preliminară privind interpretarea articolului 189 al cincilea paragraf din Tratatul CEE și a Recomandării Comisiei pentru statele membre din 23 iulie 1962 privind adoptarea unei liste europene a bolilor profesionale (JO 1962, 80, p. 2188).

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unui litigiu între domnul Salvatore Grimaldi, lucrător migrant de cetățenie italiană și Fonds des maladies professionnelles din Bruxelles (denumit în continuare „Fondul”), în urma refuzului acestuia din urmă de a recunoaște boala Dupuytren, de care suferă domnul Grimaldi, ca boală profesională.

3 Domnul Grimaldi a lucrat în Belgia între 1953 și 1980. La 17 mai 1983, acesta a solicitat Fondului recunoașterea, ca boală profesională, a bolii menționate anterior, care este o afecțiune osteo-articulară sau angionevrotică a mâinilor, provocată de vibrațiile mecanice datorate utilizării unui picamer. Hotărârea în litigiu a Fondului a fost luată pe motiv că boala în cauză nu apare în lista belgiană a bolilor profesionale.

4 Sesizat de acțiunea introdusă împotriva acestei hotărâri de către domnul Grimaldi, Tribunal du travail din Bruxelles a ordonat o expertiză care a stabilit existența unei boli denumite Dupuytren, care nu se află în lista belgiană a bolilor profesionale, dar care poate fi asimilată unei „boli cauzate de îngroșarea... țesutului peritendinos”. Această boală este menționată la punctul F.6 b) din lista europeană a bolilor profesionale, a căror introducere în legislația națională a fost preconizată de recomandarea din 23 iulie 1962, menționată anterior. De altfel, s-a pus întrebarea dacă domnului Grimaldi i se putea permite să dovedească originea profesională a unei boli care nu era inclusă în lista națională, în sensul beneficierii de o despăgubire în temeiul sistemului „mixt” de despăgubiri prevăzut de Recomandarea 66/462 a Comisiei din 20 iulie 1966 privind condițiile de despăgubire a persoanelor care suferă de boli profesionale (JO 1966, 147, p. 2696).

5 În aceste împrejurări, Tribunal du travail din Bruxelles a decis să suspende judecata și să solicite Curții să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la următoarea întrebare:

„prin interpretarea articolului 189, al cincilea paragraf (din Tratatul CEE), în lumina primului paragraf al acestuia și prin abordarea teleologică a jurisprudenței Curții, nu are un efect direct într-un stat membru un text precum «lista europeană» a bolilor profesionale, în măsura în care lista este clară, necondițională, suficient de precisă, univocă, nu conferă putere discreționară în ceea ce privește rezultatul care trebuie obținut și este anexată la o recomandare a Comisiei care nu a fost transpusă formal în dreptul pozitiv în ordinea juridică națională a acestuia după mai mult de 25 de ani?”

6 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor aflate la originea acțiunii principale, a dispozițiilor comunitare în cauză, precum și a desfășurării procedurii și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în continuare numai în măsura necesară pentru raționamentul Curții.

7 În măsura în care întrebarea preliminară se referă la interpretarea unor recomandări care, în conformitate cu articolul 189 al cincilea paragraf din Tratatul CEE, nu au caracter obligatoriu, este necesar să se considere dacă, în temeiul articolului 177 din același tratat, Curtea are competență pentru pronunțarea unei hotărâri.

8 În această privință, este suficient să se constate că, spre deosebire de articolul 173 din Tratatul CEE, care exclude controlul Curții asupra actelor de natura recomandărilor, articolul 177 atribuie Curții competența pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare cu privire la validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile Comunității, fără nicio excepție.

9 În afară de aceasta, Curtea a pronunțat deja hotărâri în mai multe rânduri, în cadrul acțiunilor pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare introduse în temeiul articolului 177 cu privire la interpretarea unor recomandări adoptate pe baza Tratatului CEE (a se vedea Hotărârea din 15 iunie 1976, Frecassetti/Amministrazione delle Finanze dello Stato, 113/75, Rec. p. 983, și Hotărârea din 9 iunie 1977, Van Ameyde/UCI, 90/76, Rec. p. 1091). Prin urmare, este necesar să se examineze întrebarea adresată de instanța națională.

10 În această privință, este necesar să se observe că din actele aflate la dosar rezultă că, deși întrebarea nu menționează decât recomandarea din 23 iulie 1962, citată anterior, aceasta încearcă, de asemenea, să precizeze efectele, în ordinea juridică națională, ale recomandării 66/462 din 20 iulie 1966, menționată anterior. Întrebarea adresată se interpretează, prin urmare, ca urmărind dacă, în absența oricărei măsuri naționale destinate să asigure punerea în aplicare a acestora, recomandările menționate anterior conferă justițiabililor drepturi de care aceștia se pot prevala în fața instanței naționale.

11 Este necesar să se reamintească, mai întâi, jurisprudența constantă a Curții conform căreia în cazul în care, în temeiul dispozițiilor articolului 189 din Tratatul CEE, regulamentele sunt direct aplicabile și, prin urmare, prin natura lor, pot produce efecte directe, nu rezultă din aceasta că alte categorii de acte menționate de acest articol nu pot produce niciodată efecte similare (a se vedea, în special, Hotărârea din 19 ianuarie 1982, Becker/Finanzamt Münster-Innenstadt, 8/81, Rec. p. 53).

12 Pentru a stabili dacă cele două recomandări menționate anterior pot conferi drepturi persoanelor particulare, este necesar totuși să se verifice în prealabil dacă acestea sunt de natură să aibă efecte obligatorii.

13 Este necesar să se sublinieze, în această privință, că recomandările care, în conformitate cu articolul 189 al cincilea paragraf din tratat, nu au caracter obligatoriu, sunt adoptate în general de către instituțiile Comunității atunci când acestea nu au, în temeiul tratatului, puterea de a adopta acte cu caracter obligatoriu sau atunci când acestea consideră că nu este necesar să se adopte norme cu caracter coercitiv mai mare.

14 Având în vedere jurisprudența constantă a Curții (a se vedea, în special, Hotărârea din 29 ianuarie 1985, Binderer/Comisia, 147/83, Rec. p. 257) conform căreia alegerea formei nu poate să schimbe natura unui act, este necesar totuși să se considere dacă respectivul conținut al actului corespunde pe deplin formei care i-a fost atribuită.

15 În ceea ce privește cele două recomandări care fac obiectul prezentei acțiuni, este necesar să se constate că în motivarea acestora, se face trimitere la articolul 155 din Tratatul CEE, care atribuie Comisiei o competență generală pentru formularea recomandărilor, și la articolele 117 și 118 din același tratat. Astfel cum s-a pronunțat Curtea în hotărârea sa din 9 iulie 1987, Republica Federală Germania, Franța, Țările de Jos, Danemarca și Regatul Unit/Comisia (281/85, 283/85, 284/85, 285/85, 287/85, Rec. p. 3203), această ultimă dispoziție respectă competența statelor membre în domeniul social, sub rezerva aplicării altor dispoziții din tratat și în cadrul unei cooperări între statele membre a cărei organizare este asigurată de către Comisie.

16 În aceste condiții, nimic nu permite să se pună la îndoială că actele respective sunt adevărate recomandări, și anume acte care, chiar în ceea ce privește destinatarii acestora, nu urmăresc să producă efecte obligatorii. Prin urmare, acestea nu pot crea drepturi pe care persoanele particulare să le poată invoca în fața unei instanțe naționale.

17 În această privință, faptul că a trecut o perioadă de peste 25 de ani de la adoptarea celei dintâi recomandări dintre cele în cauză fără ca toate statele membre să o pună în aplicare nu poate afecta efectele juridice ale acestui text.

18 Cu toate acestea, pentru a oferi un răspuns complet întrebării adresate de instanța de trimitere, este necesar să se sublinieze că actele respective nu pot fi considerate, prin urmare, ca lipsite de orice efect juridic. Într-adevăr, instanțele naționale au obligația de a lua în considerare recomandările în vederea soluționării litigiilor care le sunt prezentate, în special atunci când acestea explică interpretarea unor dispoziții naționale adoptate în scopul de a asigura punerea în aplicare a acestora, sau atunci când au ca obiect completarea dispozițiilor comunitare cu caracter obligatoriu.

19 Prin urmare, este necesar să se răspundă întrebării adresate de Tribunal du travail din Bruxelles dacă, în lumina articolului 189 al cincilea paragraf din Tratatul CEE, Recomandarea Comisiei din 23 iulie 1962 privind adoptarea unei liste europene a bolilor profesionale și Recomandarea 66/462 din 20 iulie 1966 privind condițiile de despăgubire a persoanelor care suferă de boli profesionale, nu pot prin ele însele să confere justițiabililor drepturi de care aceștia să se poată prevala în fața instanțelor naționale. Cu toate acestea, instanțele naționale au obligația de a lua în considerare recomandările în vederea soluționării litigiilor care le sunt prezentate, în special atunci când acestea pot explica interpretarea altor dispoziții naționale sau comunitare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

20 Cheltuielile efectuate de Comisia Comunităților Europene, care a prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a doua),

pronunțându-se cu privire la întrebarea care i-a fost adresată de Tribunal du travail din Bruxelles, prin hotărârea din 28 octombrie 1988, hotărăște:

În lumina articolului 189 al cincilea paragraf din Tratatul CEE, Recomandarea Comisiei din 23 iulie 1962 privind adoptarea unei liste europene a bolilor profesionale și Recomandarea 66/462 din 20 iulie 1966 privind condițiile de despăgubire a persoanelor care suferă de boli profesionale, nu pot prin ele însele să confere justițiabililor drepturi de care aceștia să se poată prevala în fața instanțelor naționale. Cu toate acestea, instanțele naționale au obligația de a lua în considerare recomandările în vederea soluționării litigiilor care le sunt prezentate, în special atunci când acestea pot explica interpretarea altor dispoziții naționale sau comunitare.

Schockweiler

Mancini

O'Higgins

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 13 decembrie 1989.

Grefier
J.-G. Giraud

Președintele Camerei a doua
F. A. Schockweiler